

Spolupráce mateřských center s veřejnými knihovnami

Výsledky dotazníkového šetření Sítě mateřských center

Síť mateřských center navázala díky letošní celoroční kampani Křídla a kořeny naší rodiny spolupráci se Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP ČR). Víme, že mnohá mateřská centra spolupracují s místními veřejnými knihovnami už dlouho, jiná začínají a další zatím ke spolupráci nedošla.

A tak během promýšlení, čím bychom si mohli vzájemně prospět, jsme se domluvili, že nejprve zmapujeme, jak probíhá dosavadní spolupráce.

Předkládané výsledky dotazníkového šetření mohou posloužit jako inspirace pro další činnost v mateřských centrech a především je použijeme jako podkladový materiál při zpracovávání společného projektu se SKIP ČR.

Všem respondentům děkujeme mnohokrát za spolupráci!

Mgr. Rut Kolínská

(Obsahová příprava dotazníku, redakce závěrečné zprávy)

&

Bc. Lucie Nemešová

(Technická příprava dotazníku, zpracování výsledků dotazníkového šetření)

I. Respondenti

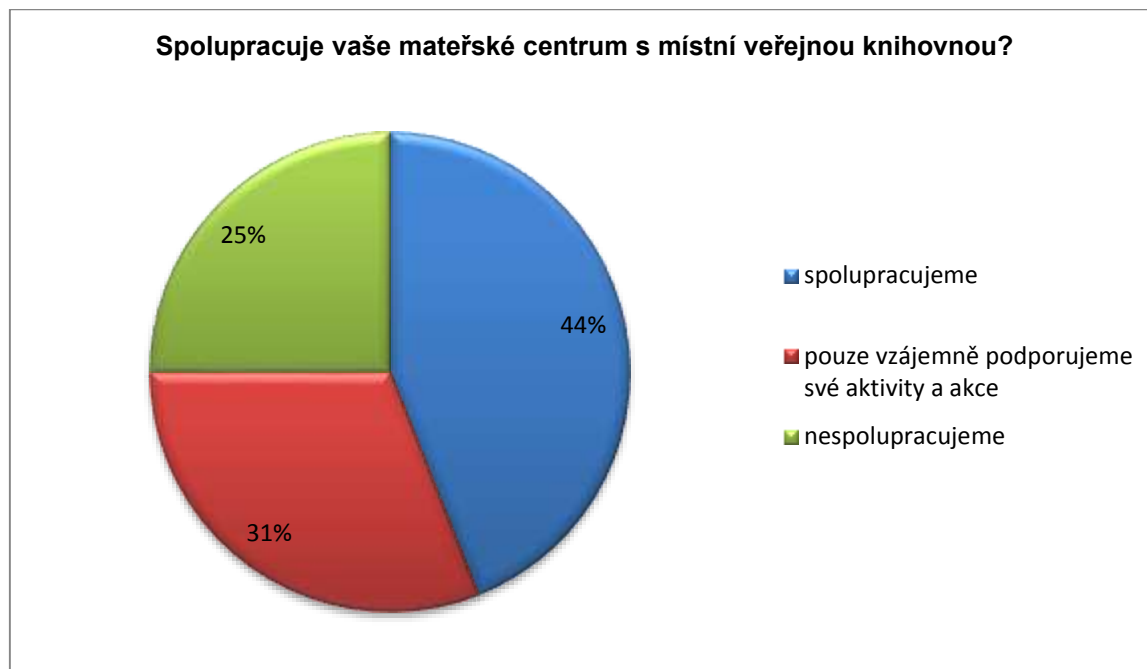
Dotazníkové šetření s názvem **Spolupráce mateřských center s veřejnými knihovnami** proběhlo od **15. dubna do 4. května 2014**. Dotazníkové šetření bylo provedeno prostřednictvím Google Formuláře. Byla oslovena celá členská základna Sítě mateřských center (Sít' MC), z řad členských mateřských center (MC) pak odpovědělo **73 respondentů** (24,4 % členských MC) z **13 krajů**.

Krajské zastoupení částečně kopíruje počet MC v jednotlivých krajích. Třetina z celkového počtu respondentů (31 %) pochází ze Středočeského kraje, přesně desetina respondentů (10 %) z kraje Libereckého a necelou desetinou respondentů (7 – 8 %) jsou zastoupeny kraje: Jihočeský, Jihomoravský, Královehradecký, Pardubický, Hl. m. Praha a Ústecký. Zbylé kraje (Karlovarský, Moravskoslezský, Olomoucký, Vysočina a Zlínský) jsou procentuálně zastoupeny v rozmezí od 1 % do 6 %. Dotazníkového šetření se nezúčastnil nikdo z Plzeňského kraje.

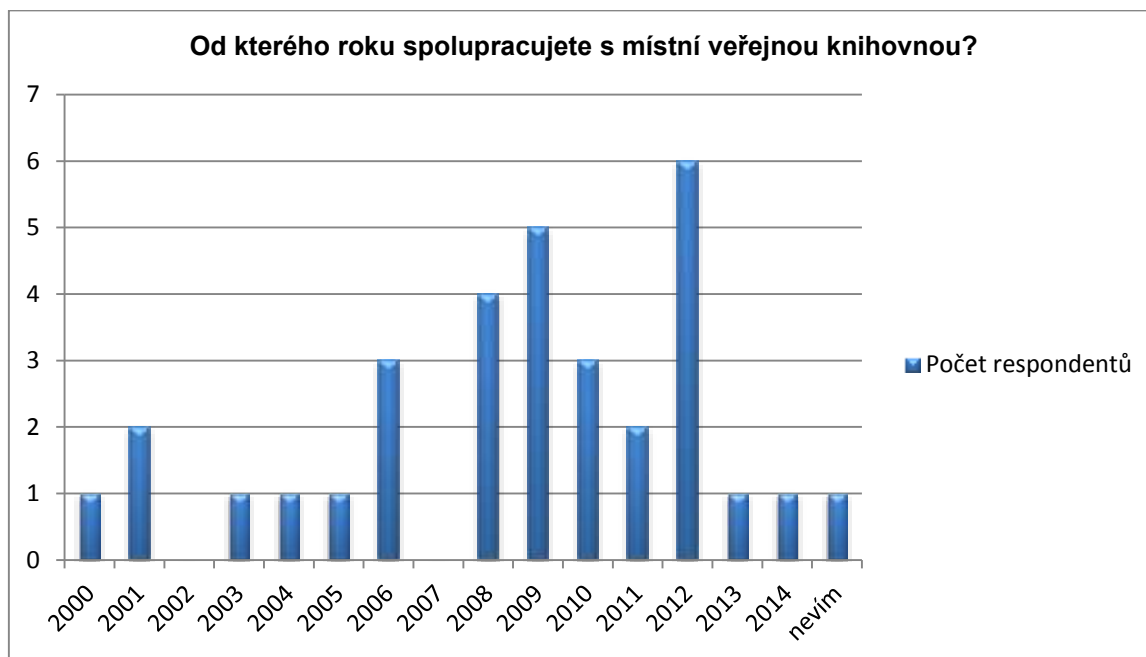
Většina členských mateřských center, která respondenti v dotazníkovém šetření zastupovali, byla založena po roce 2000, a to z 80 %. Odpovědi přicházely především z nověji založených center: v roce 2009 – 14 % respondentů, 2006 – 11 % a 2005 – 10 %.

II. Výsledky dotazníkového šetření

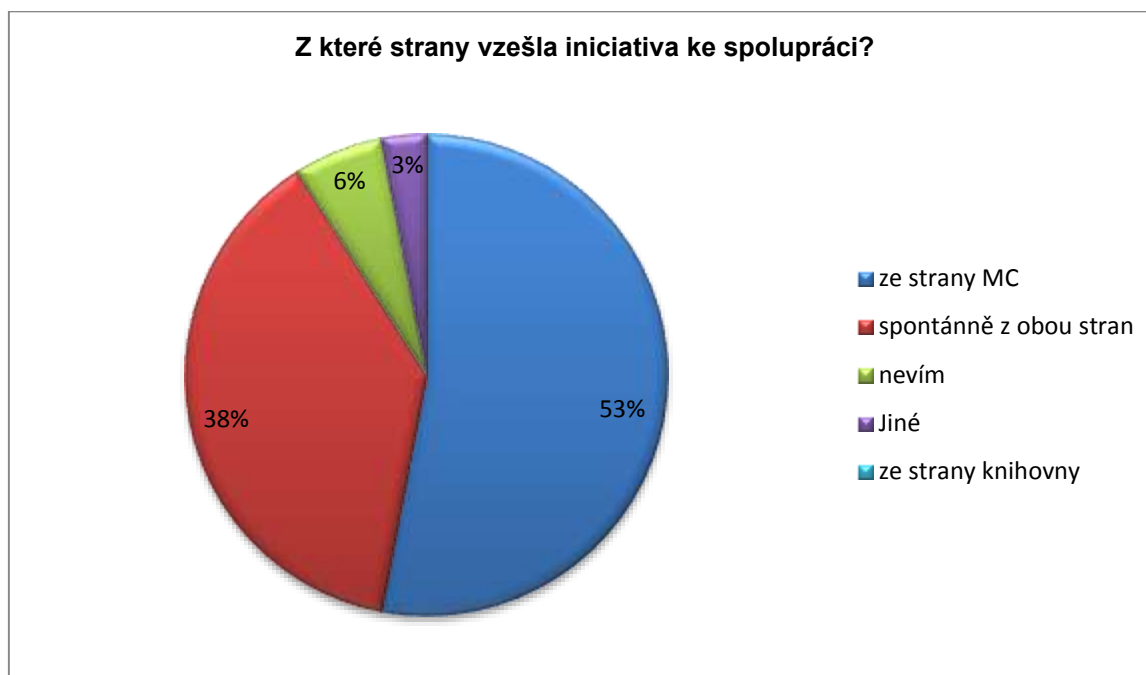
1. Spolupráce členských mateřských center s veřejnými knihovnami

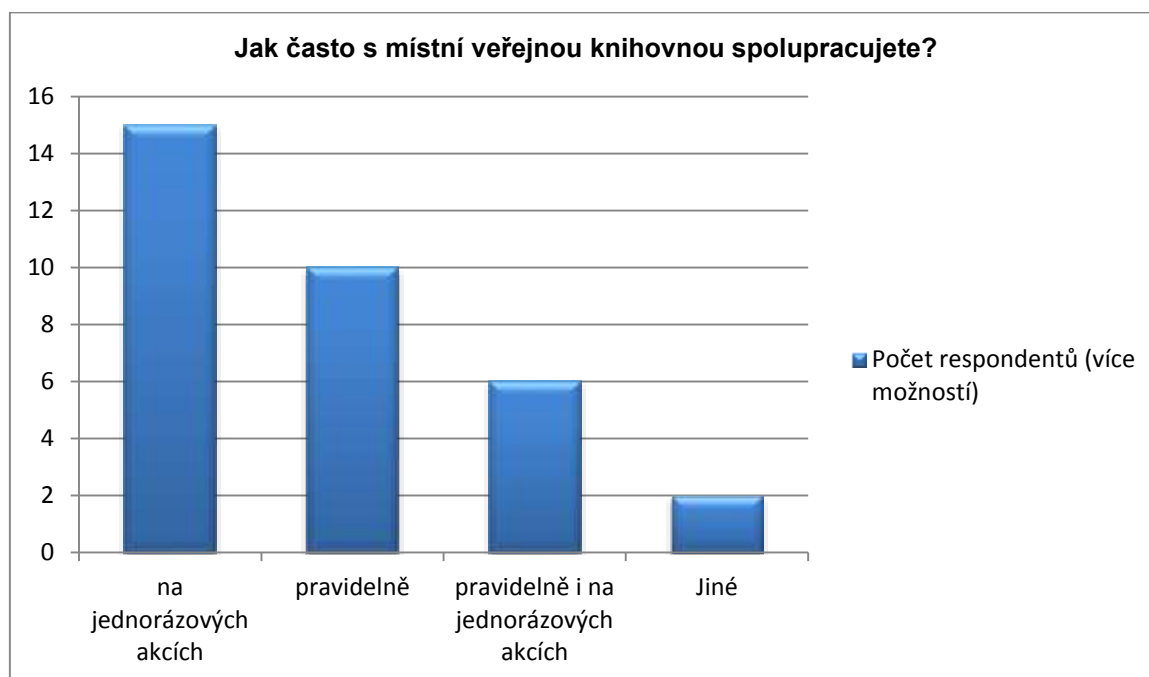
Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že téměř polovina respondentů (44%), reprezentujících členská mateřská centra, s místními veřejnými knihovnami spolupracuje. Téměř třetina (31 %) zvolila možnost, že pouze vzájemně podporují své aktivity a akce. Čtvrtina dotázaných (25 %) s místními veřejnými knihovnami nespolečně spolupracuje.

Spolupráce mateřského centra s místní veřejnou knihovnou byla nejčastěji navázána po roce 2008 (12 %) s vrcholem v roce 2012, kdy spolupráci zahájila necelé čtvrtina respondentů (19 %).

Respondenti ve více jak polovině případů (53 %) vyjádřili názor, že iniciativa ke spolupráci vznikla ze strany mateřského centra. Více jak třetina (38 %) se domnívá, že ke spolupráci došlo spontánně z obou stran. Pouhých 6 % respondentů se vyjádřilo, že neví, a 3 % volila odpověď: Jiné – respondenti uvedli, že „spolupráci předcházela spolupráce zakladatelek centra s knihovnou, kdy knihovna byla nápomocna při založení centra a jejíž ředitelka je členkou sdružení.“ Žádný z respondentů neuvěděl, že by spolupráce vznikla z iniciativy knihovny.

Téměř polovina respondentů (47 %) spolupracuje s místní veřejnou knihovnou na jednorázových akcích, pouze třetina dotázaných mateřských center (31 %) spolupracuje s knihovnami na pravidelné bázi. Přibližně 6 % volilo odpověď: Jiné – respondenti např. uvedli, že ve svých prostorách provozují pobočku veřejné knihovny či že knihovnu spravují.

Jak probíhá pravidelná spolupráce mezi mateřským centrem a místní veřejnou knihovnou?

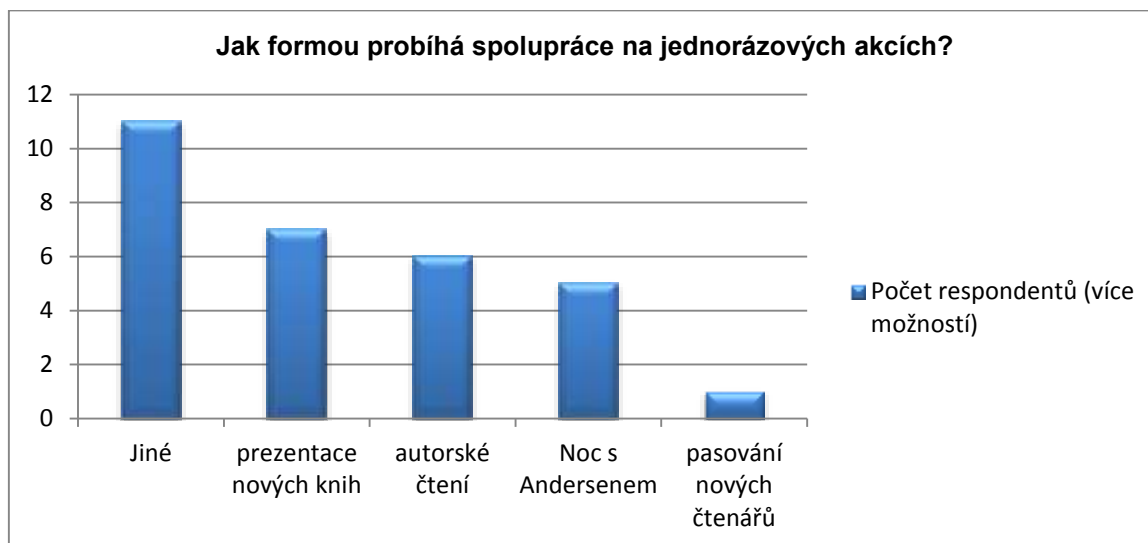
Základem pravidelné spolupráce je ve většině případů vzájemná propagace ať už jednorázových aktivit či pravidelně nabízených služeb. Veřejné knihovny často mateřským centrům umožňují využít prostor knihovny k výstavě propagačních výrobků, ale i ke vzdělávání, např. besed pro rodiče, a mnohemu dalšímu. Mateřská centra a místní veřejné knihovny také velmi často spolupořádají nejrůznější akce pro širokou veřejnost.

Ve veřejných knihovnách zároveň pravidelně probíhá, nejčastěji pohádkově laděný, program pro mateřská centra ve formě (společného) čtení knih – interaktivní formou či v podobě předčítání – často doplněné o výtvarné a další kreativní aktivity spojené s problematikou zvyšování dětské čtenářské gramotnosti. Pravidelné návštěvy knihovny a připravený program pro děti v podobě čtení často probíhá v rámci celonárodní kampaně Celé Česko čte dětem. V některých případech docházejí zaměstnanci knihovny do mateřských center, se kterými spolupracují, a předčítají dětem zde.

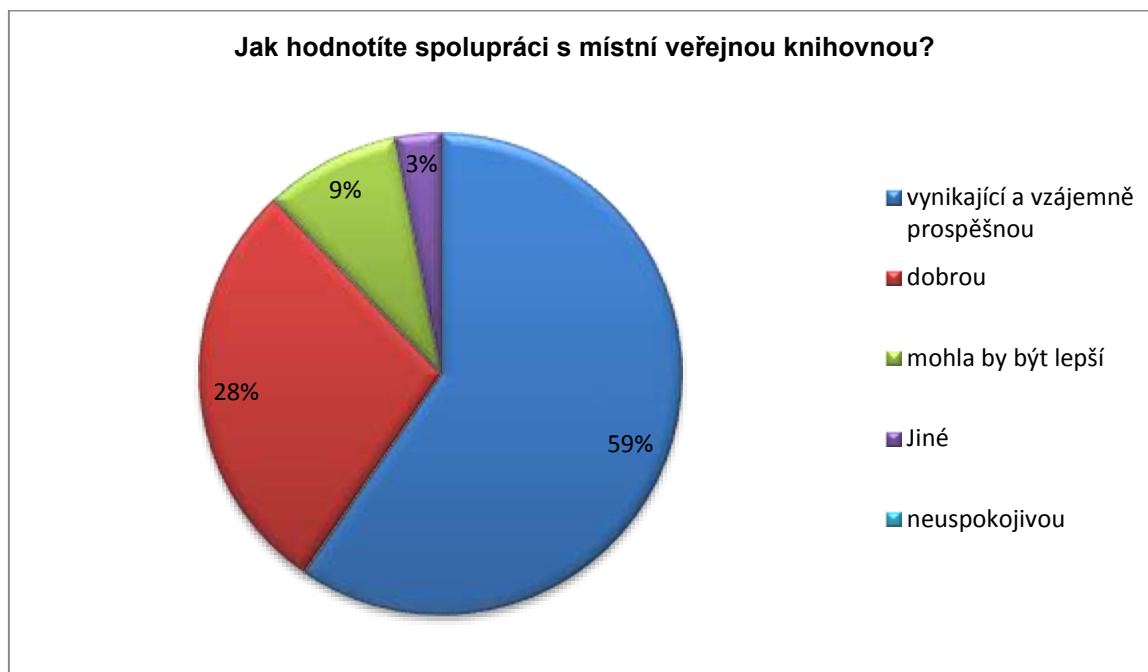
Spolupráce mateřských center s veřejnými knihovnami se však nezaměřuje pouze na nejmenší, ale i na starší generace, kdy společně nabízejí kurzy trénování paměti či virtuální univerzitu třetího věku.

Jedno mateřské centrum uvedlo, že knihovnu přímo spravují a pořádají zde např. pravidelné čtenářské kroužky pro malé děti.

Pravidelná spolupráce mateřských center a místních veřejných knihoven však může rovněž stát na vzájemném partnerství nejen v rámci místních (komunitních) projektů, ale i na projektech větších rozměrů, kdy dochází nejen ke sdílení příkladů dobré praxe, ale např. i k výměně lektorů apod.

Téměř čtvrtina respondentů (23 %) spolupracuje s místními veřejnými knihovnami na prezentaci nových knih pro děti, zatímco pětina (20 %) pořádá ve spolupráci s knihovnou autorské čtení či spolupracují na Noci s Andersenem (17 %). Pouhá 3 % dotázaných mateřských center společně s knihovnami spolupracuje na pasování nových čtenářů. Více jak třetina respondentů (37 %) volila odpověď: Jiné. Respondenti např. uváděli, že s veřejnými knihovnami spolupracují na „seznamování dětí se vším, co ke čtení a knihám patří, na čtení pohádek a úkolech vztahujících se ke čtení“, např. formou uspořádání Dne knihy či pouze vyprávění a hraní v prostorách knihovny. Dále uváděli, že společně pořádají akce pro děti, besedy, kluby, představení, tematické příměstské tábory, vernisáže, výstavy, výtvarné dílny, workshopy pro děti, apod. V neposlední řadě dotázaná mateřská centra s knihovnami spolupracují na prezentaci nových vzdělávacích možností či možností vedoucích ke zvýšení čtenářské gramotnosti jako např. "kuffík plný knih" či audioknihy.

87 % dotázaných je se spoluprací s místní veřejnou knihovnou spokojeno, nadpoloviční většina respondentů (59 %) hodnotí spolupráci dokonce jako vynikající a vzájemně prospěšnou. Pouze necelých 10 % je přesvědčeno, že spolupráce by mohla být lepší. A pouhá 3 % respondentů volila možnost: Jiné, kde uvedla, „že spolupráce by se dala ještě prohloubit.“

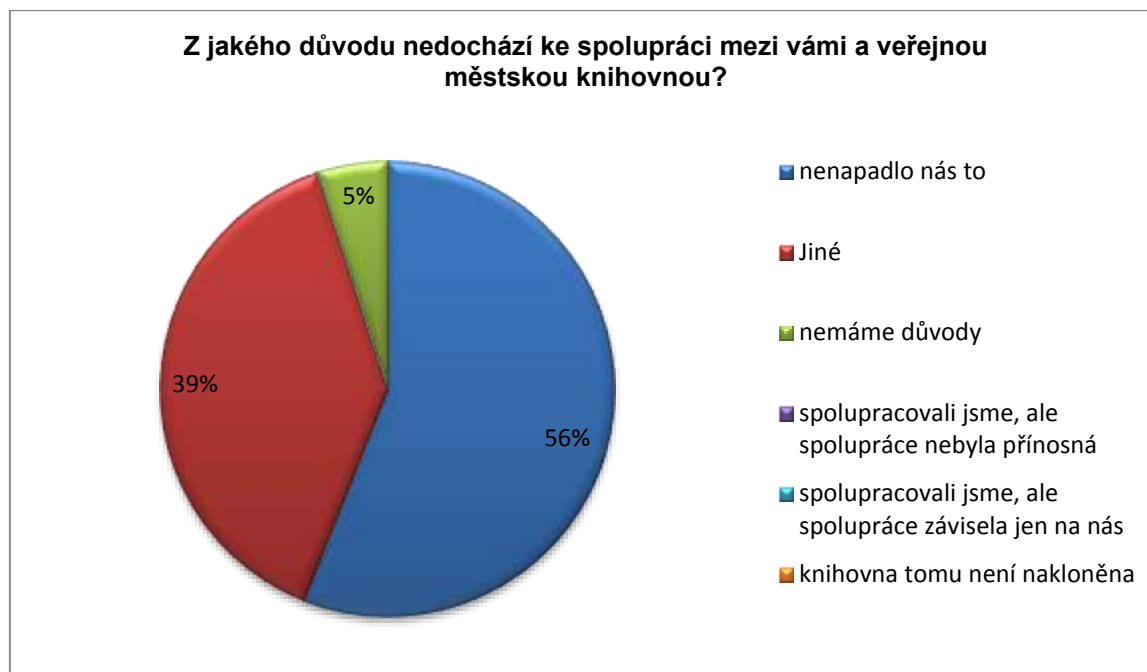
2. Vzájemná podpora aktivit a akcí mateřských center a místních veřejných knihoven

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že téměř třetina dotázaných členských center (31 %), ačkoli nespolupracuje na pravidelné bázi, se s místní veřejnou knihovnou vzájemně podporuje ve svých aktivitách a akcích. Výsledky jsou velmi podobné jako u pravidelné formy spolupráce, spolupráce je však spíše nárazového charakteru a její intenzita se odvíjí od konání nějaké akce, kdy si mateřská centra a veřejné knihovny ve svých prostorách vzájemně vyvěšují pozvánky, plakáty či letáky. V mnohých případech se obě strany vzájemně informují nejen o zajímavých akcích, ale i nabídkách, a v některých případech se snaží vzájemně koordinovat své aktivity.

Veřejné knihovny však také často zapůjčují buď dlouhodobě či nárazově své prostory mateřskému centru k užívání, např. pro pořádání přednášek a seminářů, výstav, představení, ale i kurzů či kroužků. Někdy knihovny nabízí mateřským centrům k zapůjčení své výstavy. Některé knihovny zajišťují pro místní mateřské centrum kopírovací služby.

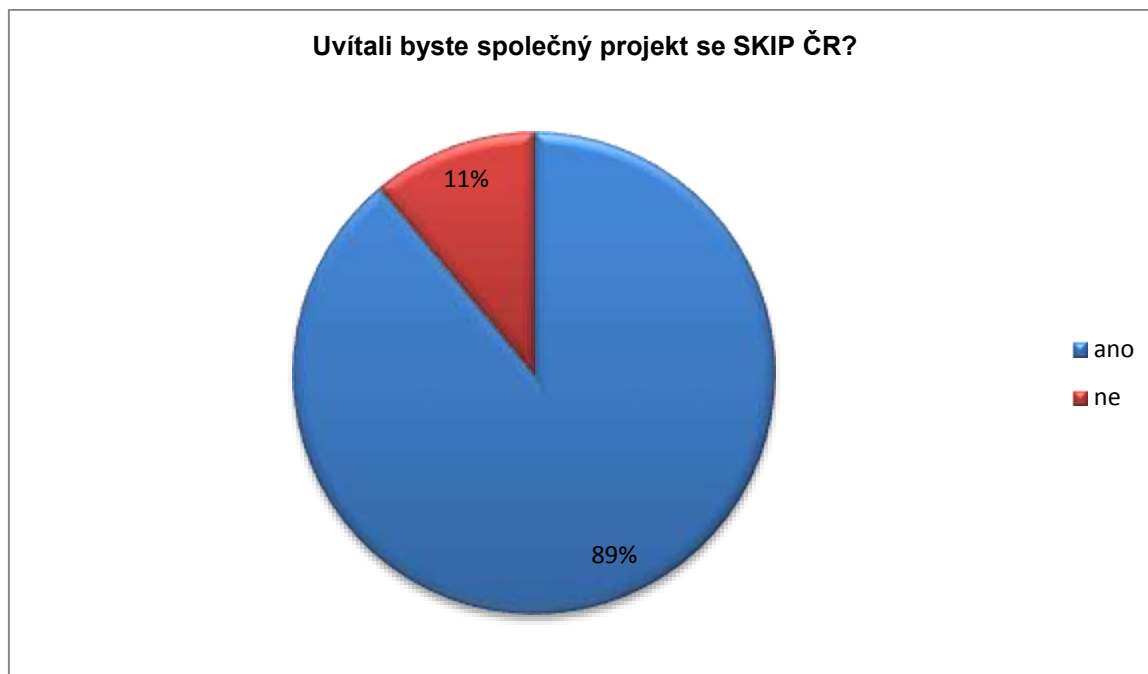
Mateřská centra rovněž pořádají jednorázové exkurze do místní veřejné knihovny, která si pro děti, příp. i jejich rodiče, připraví program (např. čtení rodičů dětem), kdy je hlavním cílem „... podpořit rodiny, hlavně děti, ke čtení knih.“ V menší míře také dochází k vzájemnému zabezpečování akcí pro veřejnost, ale i pořádání společných soutěží, např. literárních či výtvarných.

3. Krok ke spolupráci mateřských center a veřejných knihoven a důvody současného nespolupracování

Čtvrtina dotázaných (25 %) s místními veřejnými knihovnami nespolupracuje, nadpoloviční většina z nich (56 %) přiznala, že ji nenapadlo spolupráci s místní veřejnou knihovnou navázat. Více jak třetina dotázaných mateřských center (39 %) volila odpověď: Jiné. Respondenti např. uváděli, že provozují vlastní veřejnou knihovnu (pro děti) či zatím nebyl čas, prostor a kapacity spolupráci navázat nebo zde byla velká různorodost aktivit obou stran. Respondenti v minimu případů zmínili negativní zkušenost: „Zatím jsme jednou spolupracovali a nikdo další spolupráci neinicíoval.“

4. Společný projekt Sítě mateřských center se Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR

Drtivá většina respondentů se vyslovila pozitivně k návrhu realizace společného projektu Sítě mateřských center a Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR.

To, na co by měl být případný společný projekt zaměřený, se ptala otevřená otázka. Většina respondentů se shodla na následujících třech oblastech spolupráce:

- 1) sdílení informací, resp. informování o novinkách na knižním trhu, především vhodných knížek pro malé (předškolní) děti;
- 2) projekt na zvýšení čtenářské gramotnosti rodin;
- 3) společné akce pro veřejnost.

Projekt na zvýšení čtenářské gramotnosti rodin by měl být zaměřen nejen na rodiče s malými dětmi, ale i na motivaci starších dětí, které již o čtení ztrácejí zájem. Rodiče by měli předčítat dětem jak např. v rámci pravidelných čtení či čtenářských koutků ve veřejných knihovnách ve spolupráci s místním mateřským centrem, tak i běžně s cílem vytvořit či podpořit rozvoj čtenářství a pozitivního vztahu ke knížkám od útlého věku dítěte.

Literaturu pro nejmenší lze také považovat za „prostředek k posílení rodinných vztahů a jako za výrazného pomocníka při formování řeči malých dětí.“ Mezi konkrétní návrhy respondentů např. patří „... tvorba omalovánek o knížkách a jak se ke knížkám chováme; pro starší děti obrázkové čtení na téma knihy a čtení s vysvětlením toho, jak kniha vzniká, jak vypadají knížky pro děti a jak pro dospělé, jaké jsou různé druhy knih, kdy a co a jak dětem číst, jak se má správně číst a jak často, kdy začít apod.“ Někteří respondenti kladli ve svých odpovědích důraz na důležitost leporel a prvních dětských knížek obecně pro vývoj předškolních dětí a navrhovali např. leporelové happeningy.

V neposlední řadě respondenti v souvislosti s podporou čtenářské gramotnosti rodin navrhovali připojení se k celonárodní kampani Celé Česko čte dětem a obdobným akcím nebo realizaci vlastní (společné) kampaně na rozvoj čtenářství dětí a rodičů v mateřských centrech za spolupráce místních veřejných knihoven, např. formou zapůjčení knížek z knihovny.

Někteří z respondentů zmiňovali zájem o půjčování (dětských) knih z místních veřejných knih či otevření možnosti založení či doplnění knižního fondu přímo v mateřském centru. Jiní respondenti naopak nabízeli prostor v mateřském centru k prezentaci dětských vydavatelství.

Značná řada respondentů zařazovala ve svých odpovědích mezi návrhy spolupráce zavedení systémového pořádání společných akcí pro veřejnost, např. scénické čtení, autorská čtení pro děti a dospělé, přednášky a vzdělávání obecně a besedy na téma související se čtenářskou gramotností rodin, (vědomostní a jiné) soutěže, rukodělné workshopy apod.

Dále by také byla uvítána možnost vzájemné propagace, ale i prezentace.

III. Závěr

Výsledky dotazníkového šetření ukázaly, že spolupráce mezi členskými mateřskými centry a místními veřejnými knihovnami se na mnohých místech České republiky stala přirozenou součástí programové škály mateřských center a že jsou ve většině případů respondenti s dosavadní spoluprací velmi spokojeni.

Respondenti jsou většinou nakloněni záměru vypracovat společný projekt Sítě mateřských center a Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR. Z jejich odpovědí vyplývá, že by nejčastěji uvítali projekt zaměřený na zvýšení čtenářské gramotnosti rodin, ale také informování o knižních novinkách pro předškolní děti.

Poděkování

Ještě jednou všem, kdo věnovali svůj vzácný čas vyplnění dotazníku na téma spolupráce MC s veřejnými knihovnami, mnohokrát děkujeme.

Obzvláště děkujeme za cenné podněty na společný projekt Sítě MC se SKIP ČR. Máme naději, že najdeme nejen zajímavou podobu projektu, ale i cesty k jeho naplnění.

Rut Kolínská a Lucie Nemešová

IV. Příloha

Přehled respondentů z řad členských MC spolupracujících s veřejnými knihovnami

Dětský klub Kamarád, o.s.	Obecní knihovna Kostomlaty n. L.
Klub malých Dubáčků	Místní knihovna Dubá
Kulturní a rodinné centrum CoByDup	Místní knihovna Kbely
MaTami, centrum pro rodinu o. s.	Městská knihovna Polička
Mateřské centrum Čelákovice	Městská knihovna Čelákovice
Mateřské centrum Lidičky, o. s.	Veřejná knihovna Lidice
MC Kapička	Knihovna Václava Čtvrťka
MC Kapřík	Městská knihovna-CKVB Blatná
MC Korálek	Městská knihovna Nové Město pod Smrkem
MC Motýlek	Knihovna Rájec-Jestřebí
MC Pampeliška Březnice	Městská knihovna Březnice
MC Studánka Zličín	Zličínská knihovna
MC Žirafa	Knihovna - pobočka Moravské Předměstí - B
NÁRUČ	Městská knihovna Antonína Marka Turnov
RADKA	Městská knihovna Kadaň
RC Dolní Jirčany	Knihovna obce Psáry
RC Heřmánek	Knihovna města Olomouce-pobočka Holice
RC Žirafa	Obecní knihovna Bílovice nad Svitavou
Rodinné a mateřské centrum Vsetín, o.s.	Masarykova veřejná knihovna
Rodinné centrum Fabiánek	Knihovna Dobřichovice
Rodinné centrum Chloumek, o.s.	Městská knihovna - pobočka Chloumek
Rodinné centrum Litomyšl	Městská knihovna Litomyšl
Rodinné centrum Srdíčko	Městská knihovna Ústí nad Orlicí
Rodinné centrum Valašské Klobouky, o.s.	Městská knihovna Valašské Klobouky
ROZMARÝNEK Rožmitál	Knihovna manželů Tomanových
Mateřské centrum Radost, o.s.	Knihovna Karla Dvořáčka
Rodičovské centrum Domeček o.s.	Heldova městská knihovna
RC Petrklíč, o.s.	Městská knihovna Sedlčany
Třebíčské centrum o.s.	Městská knihovna v Třebíči + pobočka Borovina
Mateřské centrum Andílci o. s.	Městská knihovna Hrotovice